

תחומי תוכן – תכנית לאומית לצעירים

במסגרת כתיבת התכנית הלאומית הוחלט להתמקד בחמישה תחומים המעסיקים צעירים והנוגעים להם. להלן רקע קצר אודות כל אחד מהתחומים ומיקוד של תתי הסוגיות בכל תחום שזוהו כרלוונטיות במיוחד לצעירים.

א. עצמאות כלכלית

היציאה לעצמאות כלכלית מצריכה התנהלות נבונה על מנת לאפשר לצעירים לממש את שאיפותיהם, תוך לקיחת אחריות והתחשבות בהשלכות הכלכליות של החלטותיהם. היא עשויה לבוא לידי ביטוי במימון מגורים עצמאיים, ניהול תקציב מאוזן, חיסכון ותכנון כלכלי ארוך טווח ועוד. דפוסי התנהלות כלכלית מושפעים ממגמות חיצוניות וממאפיינים פנימיים. בין המגמות החיצוניות: עלייה בתחכום השוק הפיננסי ומוצריו, התרחבות תרבות הצריכה, עלייה בתוחלת החיים, מחירי הדיור ויוקר המחיה, התבססות הדיגיטל המאפשר שקיפות והנגשת מידע. בין המאפיינים הפנימיים: ידע, אישיות, יכולות קוגניטיביות, רקע, הזדמנויות, הבנת המציאות הכלכלית ויכולת התאמה אליה.

בסוגיית העצמאות הכלכלית איננו מתמקדים בכוחות החיצוניים המשפיעים על עצמאותו הכלכלית של הפרט (למשל מצב האבטלה, השכר הממוצע במשק ויוקר המחיה), אלא בבחירותיו והתנהלותו במצב נתון. אנו בוחנים ממדים בהם למדינה יש אפשרות להשפיע כדי לסייע לצעירים בקבלת החלטות והתנהלות כלכלית מיטבית.

סוגיות מרכזיות:

1. היעדר מודעות להשלכות הפיננסיות-כלכליות בעת קבלת החלטות בצמתי חיים
2. קושי בעיסוק בעניינים פיננסיים מורכבים יחסית, למשל מעקב ובקרה אחר תשלומי ריבית בגין השקעות, התמקחות על דמי ניהול של קרנות הפנסיה וכו'
3. היעדר חיסכון ו/או השקעה לטווח בינוני וארוך
4. הרגל של משיכת יתר (אוברדראפט)

ב. בין השכלה לתעסוקה

צעירים רבים מתקשים "לחצות" את הגשר מעולם ההשכלה לעולם התעסוקה ולמצות את הכישורים האקדמיים או המקצועיים שרכשו לכדי תעסוקה ושכר הולמים. לפי ה-OECD כ-36% מהישראלים עובדים בתחום השונה מתחום הלימודים שבחרו. דבר זה עשוי להעיד על בחירת תחום לימודים שאינו מתאים להם. הסוגיה משפיעה ביתר שאת על בוגרי מדעי הרוח, החברה ומדעי הטבע לעומת בוגרי משפטים, הנדסה ומדעי המחשב.

צעירים רבים אינם לומדים באקדמיה ולא במערכות ההכשרות המקצועיות ובכך נכנסים למעגל של מיעוט הזדמנויות תעסוקתיות ואינם ממשים את פוטנציאל ההשתכרות שלהם.

סוגיות מרכזיות:

1. מחסור במידע אודות מסלולי קריירה
2. הצורך בהיערכות לשוק עבודה משתנה
3. חיבור לא מספיק בין מוסדות האקדמיה וההכשרה לבין עולם התעסוקה
4. מחסור בפרקטיקות של הכשרה לאורך החיים והכשרות במיומנויות רכות

ג. דיור ויוקר המחיה

יוקר המחיה מתבטא במחירי מוצרים ושירותים ובאיכותם. הוא משפיע על מגוון תחומים, ביניהם דיור, רכב, תחבורה ציבורית, משאבי גז, סחר חוץ ומזון. העלייה ביוקר המחיה יצרה נטל כבד על האזרחים, אשר הוביל למחאה החברתית שהתקיימה ב-2011. יוקר המחיה משפיע במיוחד על צעירים מפני שבתקופת חיים זו ההכנסה נמוכה יחסית, וההוצאות רבות וכבדות, וכוללות למשל מימון של השכלה והכשרה וכן רכישות גדולות כגון מימון חתונה, רכב, דיור, הוצאות על ילדים בגיל הרך ועוד. מכאן שעליה במחירי מוצרים ושירותים משפיעה מאד על צעירים, ומכריעה בנוגע ליכולתם להגיע למצב של עצמאות כלכלית.

סוגיות מרכזיות:

1. קושי ברכישת דירה ראשונה
2. קושי בהתמודדות עם הנטל הכלכלי היומיומי

ד. תחבורה

הצורך בתחבורה יעילה ונוחה שבאמצעותה אזרח יגיע מביתו ליעדו פוגשת כל אזרח, אך בקרב צעירים סוגיות תחבורה הינן משמעותיות במיוחד. זאת מפני שהצעיר ניצב בפני מספר צמתי קבלת החלטות, וסוגיית התחבורה מהווה גורם מרכזי המשפיע על החלטות שיקבל: היכן ללמוד, באיזה מקצוע לעסוק, היכן לעבוד והיכן להתגורר. כל אלה הן החלטות התלויות במידה רבה באמצעי התחבורה הזמינים לצעיר בכל אחת מן החלופות הפרושות בפניו. משתנים אלה משפיעים גם על ההחלטה האם ומתי לרכוש רכב.

סוגיות מרכזיות:

1. צעירים רבים אינם משתמשים בתחבורה ציבורית בשל היעדר נגישות ו/או יעילות ו/או בשל הרגלים / תרבות
2. ריבוי תאונות דרכים בקרב צעירים
3. היעדר הסדרה של אמצעי תחבורה חלופיים חדשניים, לרבות אופניים וקורקינטים חשמליים ותחבורה שיתופית. בשל אתגרי התחבורה, צעירים מחפשים אלטרנטיבות ורכבים שיתופיים.

ה. הורות צעירה

תקופת הקמת המשפחה היא בין המכוננות בחייו של כל אדם, ומורכבת לרוב ממיסוד הזוגיות והרחבת המשפחה. שתי ההחלטות האלה כשלעצמן גוררות התמודדות עם אתגרים חדשים שהיו זרים לצעירים עד כה.

בישראל חיים כ- 900,000 הורים צעירים (בני 20-35) לילדים בגילאים שונים. גיל הנישואין הממוצע בישראל הוא 27.6 לגברים ו-25 לנשים, והגיל הממוצע ללידת ילד ראשון בקרב נשים הוא 27.6. בשנת 2015 נולדו בישראל כ-60 אלף תינוקות ראשונים, כ-80% מהם לאימהות מתחת לגיל 35. ניתן לחלק את הצרכים של משפחות צעירות לשתי קבוצות: צרכים ישירים, אתגרים בבנייה ושימור המערכת הזוגית וגידול ילדים צעירים; וצרכים מקבילים (אך מרכזיים מאוד), התמודדות עם יוקר המחיה, הטיפול בילדים (בעיקר מתחת לגיל 3) - כל זאת לצד רמות שכר נמוכות דווקא בתקופה של הוצאות מרובות. המשמעות היא שתקופת ההקמה של התא המשפחתי והרחבתו ביחס לכלל האוכלוסיות, מלווה באתגר רב-ממדי עבור צעירים בישראל.

סוגיות מרכזיות:

1. חוסר במודעות לאפשרות לקבל הדרכה והכוון בנושאי זוגיות והורות ראשונה, בדגש על סיוע וייעוץ פרטני
2. אי שוויון בנגישות שירותי ייעוץ והכוון בתחומי הורות וזוגיות